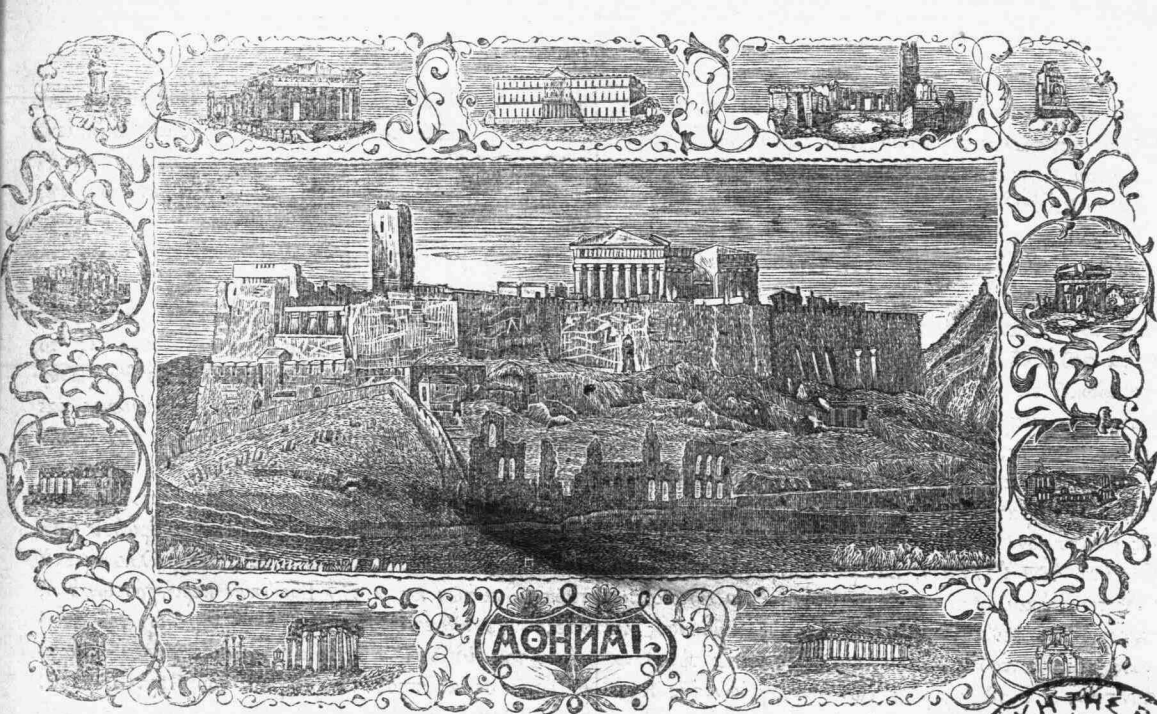

Η ΕΥΤΕΡΩΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Μ Ε

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ.

Φυλλ. 26.

Τόμος Β'.

Ἐκδίδεται δις τοῦ μηνός.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1848.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΡΕΣΙΤ ΠΑΣΑΣ.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

Μεταξὺ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν σοφῶν τῆς Τουρκίας μεταβύθμιστῶν, ὑπάρχει τις διακρινόμενος διὰ μεγαλοφροσύνης, δι' ἐξαιρέτου εὐφυίας, δι' ἐμπειρίας οὐ τῆς τυχεύτης περὶ τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, ἐν ἐνὶ λόγῳ διὰ προτερημάτων ἀξίων μὲν πολλοῦ λόγου εἰς πάντα τόπον, σπανίων δὲ ἰδίως εἰς τὴν πατρίδα του. Πρὸς ἐτὶ ὁ Ρεσίτ Πασᾶς, ὁ σήμερον μέγας Βεζύρης τῆς εὐρυχωροῦ ἀυτοκρατορίας τῶν ὀσμανλίδων, εἰσῆλθεν εἰς τὸ σάδιον τῆς πολιτικῆς, καὶ ἀνέπτυξε τὰς διαθέσεις αἰτίνες προανήγγειλον τὸν μέλλοντα νομοθέτην τοῦ περιβοήτου Χατ-Σεριφιού τοῦ Γιουλχανέ, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε συμπλήρωμα θετικῶν, διοικητικῶν, ὀργανικῶν τοῦ ἀρηνητικοῦ καὶ κατασβεπτικοῦ ἔργου τοῦ Σουλτάν Μαχμούτ. Μόλις τὸ ψήφισμα τοῦ Γιουλχανέ ἤρχιζε νὰ φέρῃ καρπὸν, καὶ ὁ Ρεσίτ Πασᾶς ἀπεμακρύνθη αἰφνης τῆς ἐξουσίας, ὅχι ὡς πρὸς ἐνόμισαν ἐν γένει εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐξ αἰτίας τῆς ὀθωμανικῆς θεοβλαβείας, ἀλλὰ κατὰ συνέπειαν δι-

πλωματικῶν τῆς ἀρκτοῦ ὑπενεργειῶν καὶ ἄλλων συγχρόνων τοῦ παλατιοῦ ραδιουργιῶν, δυστυχῶς πολλὰ ἰσχυρῶν εἰς τὴν Τουρκίαν.

Γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ 1802 ἔτος ἀπὸ γονεὺς ἐπισήμους, ὁ Μουσταφᾶ Ρεσίτ Πασᾶς, ἔλαθεν ἀγωγὴν ἐλευθερίων. Ἀναφέρονται ἐπίτηδες τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν, διότι σπανίως εὐρίσκει τις τοιαύτην ἀγωγὴν μεταξὺ τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Ὀθωμαν. Αὐτοκρατορίας. Εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἡ ἀπόλυτος ἰσότης συμβαδίζει μὲ τὸν πλέον ἀπόλυτον δεσποτισμὸν. Αἱ κοινωνικαὶ θέσεις μορφοῦνται καὶ καταστρέφονται τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἡμέραν, καὶ δὲν μεταδίδονται σχεδὸν ποτέ. Εἶναι δὲ ἀληθές ὅτι οἱ Τούρκοι ἀρνοῦνται ἀπὸ τὰς περὶ θρησκείας καὶ φυλῆς ιδέας τῶν τὴν ἰκανότητα τοῦ νὰ συμμορφῶνται εὐκόλως, ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν τῶν ἀξίαν, μὲ ὅσας τὰς κοινωνικὰς θέσεις· ὁ ἰδιωτικὸς τῶν βίος εἶναι βίος ἀνθρώπων ὑπερφηφάνων μὲν, ἀλλὰ τιμίων, γενναίων, ἀπλῶν, εὐλικρινῶν καὶ δικαίων· ὁ δημόσιος ὅμως, ἐσήμερος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὁμοιάζει πολλὰκις μάχαιραν φαρμακισμένην, πληφονοσχεν πρῶτον τὸν κρατοῦντα αὐτήν. Ἀλλὰ τὸν Ρεσίτ Πασᾶν, ἐκτὸς τῆς παιδείας καὶ τῆς σπανίας εὐφυίας του, στολλίζουσι καὶ ἠθικαὶ ἀρεταί, καθιστῶσαι αὐτὸν εἰκόνα ζωσαν τῆς μεταβυθμίσεως, ὁποῖαν τὴν συνέλαβεν εἰς τὸν νοῦν τῶν καὶ τὴν ἐπιθυμεῖ διὰ τὴν πατρίδα του.

Ὁ πατήρ του Μουσαφά Ἐφέντης ἦτον γενικός διαχειριστής τῶν κτηνότων τοῦ ἱεροῦ τεμένους τοῦ Σουλτάν Βαγιαζήτ, ἡ δὲ μήτηρ του ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν Βεζύριδων. Χηρεύσασα νέαι καὶ μήτηρ δύο υἱῶν καὶ δύο θυγατέρων, ἐφρόντισε νὰ δώσῃ εἰς τὸν πρῶτόν τὸν τῆς Ῥεσίτ, ἔχοντα τὸν τίτλον τοῦ Βέη, ἀνατροφὴν ἀξίαν τῆς τύχης τὴν ὁποίαν ὠνειρεύετο δι' αὐτόν. Ὑπανδρεύσασα δὲ μίαν τῶν θυγατέρων τῆς μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, διοικητοῦ τῆς Πελοποννήσου, παρέδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν υἱόν τῆς ὡς *κιατίλην*, ἡ ἰδιαιτέρον γραμματέα. Ὀνομασθεὶς ἀλληλοδιαδόχως μέγας Βεζύρης, καθαιρεθεὶς, ἀνακληθεὶς πάλιν εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν ἐνὸς κατὰ τῆς Ἑλλάδος στρατοῦ, ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, καθηρέθη ἐκ νέου ὡς ἀποτυχὼν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν του καὶ ἥττηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν. Ὁ νέος του γραμματεὺς, ὅστις τὸν εἶχεν ἀδιακόπως παρακολουθήσει καὶ συμμερισθῇ τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς κόπους τοῦ πολέμου, εἰσῆλθε, μετὰ τὸν θάνατόν του, εἰς τὰ γραφεῖα τῶν ὑπουργείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου, διὰ τῆς εὐγλωττίας του καὶ τῆς κομψότητος τοῦ ὅφους του προσεῖλκυσε τὴν εὐνοίαν τοῦ Βεζύρη Ἰζέτ Πασᾶ καὶ ἀργότερον τὴν τοῦ Περτέβ Πασᾶ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Σουλτάν Μαχμούτ, καταβαλὼν τοὺς γενεσιάρχους ἀνθισταμένους εἰς πᾶν εἶδος νεωτερισμοῦ, ἐπεχείρησε τὰ μεταρρυθμιστικὰ σχέδιά του ἐν τῷ μέσῳ τοῦ διπλοῦ κινδύνου τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν καὶ τῶν ξένων πολέμων. Καὶ ἐνῷ, μὲ χεῖρα ἐξασθενήσαν ἐπάλλαιεν ἀλληλοδιαδόχως πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν Εὐρώπην, καὶ τὴν Ῥωσίαν, καὶ τὸν Μεχμέτ Ἀλῆν, ἐνῷ ἐξωλόθρευε τοὺς δερβέσιδας καὶ καθυπέταττε τῆς Ἀλβανίας τὸν Πασᾶν, κατεγίνετο συγχρόνως μετὰ μεγίστης ζήσεως εἰς τὸ νὰ μεταβάλῃ τὴν ὄψιν τοῦ Κράτους του. Ἐνθουσιασθεὶς διὰ τοὺς θεσμούς, τὰ ἔθιμα, τὰ ἐνδύματα, καὶ τὰς διασκεδάσεις αὐτὰς τῆς Δύσεως, καὶ ἀποδίδων εἰς ταῦτα πάντα τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἀλλοθινῶν τῶν ἑποίων ἡσθάνετο τὸν σιχαρὸν βραχίονα, ἐπρὸς πάλιν, ἀπομιμούμενος κατεσπευσμένως τοὺς ἔχθρους του, νὰ ἀναλάβῃ κράτος ἐπιφύγον. Καταστρέψας τὸν στρατόν του, ἠγωνίζετο νὰ τὸν ἀναπληρώσῃ δι' ἄλλου κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν τρόπον, στερηθεὶς τὸν στόλον του, κατεγίνετο νὰ ἀνακτήσῃ ἄλλον ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων καὶ διὰ τῶν ἰδίων εὐρωπαϊκῶν μέσων. Ἠλλάξε δι' ἐνὸς μόνου νεύματος τὸν ἱματισμὸν τῶν Ὀσμανίδων, ἐξώρισε τοὺς ἀσιατικούς τῶν πέλους καὶ τοὺς ποδήρεις χιτῶνάς των, καὶ υἰοθέτησεν ἀντ' αὐτῶν τὸ φέσιον, τὴν βενδεγότταν καὶ τὸ πανταλόνιον. Ἀλλ' ὅλοι οὗτοι οἱ νεωτερισμοί, καίτοι μᾶλλον ἐπιπόλαιοι ἢ σπουδαῖοι, ἀπῆρσαν εἰς τοὺς ὑπηκόους του, καὶ ἡ ἀκατάσχετος του θέλησις ἀπῆντα ἐμπόδια εἰς τὸ διδόνόν του αὐτὸ μετὰ τῶν ὑπουργῶν του ὁ ἀκάθεκτος μεταρρυθμιστής εὕρισκεν ἀντίστασιν.

Ἐάν, ἀρ' ἐνὸς ὁ γέρων Χοσρέφ Πασᾶς, ὁ Ταλλεῦ-ράν οὗτος τῆς Τουρκίας, χωλὸς καὶ πολύμητις ὡς ἐκεῖνος, ἀφοῦ, ὡς καὶ ἐκεῖνος, διέβη πεντήκοντα ἔτη παραχρῶν διατηρήσας πάντοτε τὴν ἰσχύν καὶ τὴν κεφαλὴν του, ἐνέδιδε σήμερον εὐπειθῶς εἰς ὅλας τοῦ κυρίου του τὰς ἐπιθυμίας, ἀφ' ἑτέρου ὁ Περτέβ Πασᾶς, Τοῦρκος

αὐστρου καὶ ἀκεραίου χαρακτήρος, νὸς εὐθέως καὶ εὐσταθοῦς, ἀλλὰ πολλάκις θεοβλαβῆς, ἀντεπάλλαιεν, ἐνίοτε ἔχι ἀνευ λόγου, πρὸς τὴν ὀρμητικὴν αὐτὴν εἰσβολὴν τῶν ἐλαττωμάτων καὶ τῶν ἐθίμων τῆς Δύσεως.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑπουργικῶν τούτων συγκρούσεων, ὁ νέος Ῥεσίτ Βέης, ὅστις, μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως, εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ὁποίας εἶχε συντελέσει ὡς γραμματεὺς, μετετέθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων διευθυνόμενον τότε ὑπὸ τοῦ Περτέβ Πασᾶ, ἔτρεχε, τιμώμενος καὶ προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ του διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐμπειρίαν του, τὸν δρόμον τῆς ἐξουσίας. Ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν τοῦτον ὁ νέος Ῥεσίτ ἐσπούδασε τὰ δημόσια πράγματα, καὶ ἐάν ὁ νοῦς του, ἀνδρωθεὶς ἤδη διὰ τῆς μελέτης, καὶ φωτισθεὶς ἔτι μᾶλλον μετὰ ταῦτα διὰ τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην περιηγήσεών του, ὑπεξέφυγε τὴν ἐπιρροὴν τῶν περιορισμένων τοῦ ἀνωτέρου του ἰδεῶν, ἡ καρδιά του διετήρησεν ἀπαρμείωτον σέβας πρὸς τὸν εὐγενῆ τοῦ Περτέβ Πασᾶ χαρακτήρα.

Προβιβασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀμεταῆ (εἰσηγητοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας) διατάχθη τὸ 1833, μετὰ τὴν ἐν Κονίᾳ μάχην, νὰ συζητήσῃ καὶ συμβιβάσῃ μετὰ τοῦ Ἰβραήμ. τοὺς ὅρους τῆς ἐν Κιουτάγια συνθήκης. Ὅταν τὸ 1834 ὁ Σουλτάνος ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ σταθερῶς πρέσβεις παρὰ ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς Αὐλαῖς, ὁ Ῥεσίτ πρῶτος ἀντεπροσώπευσεν ἐπὶ δύο ἔτη τὴν κυβερνήσιν του ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Λονδίνῳ.

Ἡ εἰς τὰς δύο ταύτας μητροπόλεις διατριβὴ του τὸν ὠφέλησεν εἰς ἄκρον· διότι παρατηρήσας ἐκ τοῦ πλησίον τὸν πολιτισμὸν, ἔμαθε νὰ διακρίνῃ τί ἦτον δυτικὸν καὶ τί ἰθαγενές, καὶ τί ἐδύνατο νὰ μεταφυτευθῇ ἐπωφελῶς εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐνῷ δὲ ἐνησχολεῖτο ἐνδελεχῶς εἰς τὴν μελέτην τῶν θεσμοθεσιῶν τῶν δύο μᾶλλον περωτισμένων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν, ὁ προστάτης του Περτέβ Πασᾶς, κατάρθωσε νὰ ρίψῃ τὸν γέροντα Χοσρέφ, καὶ ἀνέθεσεν εἰς τὸν νέον πρέσβυν τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν. Ὁ θρίαμβος ὅμως τοῦ Περτέβ ὑπῆρξεν ὀλιγόημερος· διότι, μετὰ τῆς ἀναχωρήσεως καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ῥεσίτ, ὁ νικητὴς κατεβλήθη ὑπὸ νέας ῥαδιουργίας, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἀδριανούπολιν. Καὶ ἐνῷ ὁ Μαχμούτ ἐσκέπτετο νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ, οἱ ἐχθροὶ του ἀπέσπασαν, ἐν τῷ μέσῳ νυκτερινῶν ὀργείων, τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Σουλτάνου δι' ἧς κατεδικάζετο ὁ Πασᾶς εἰς θάνατον. Ὁ εὐγενὴς καὶ ἀξιοπρεπὴς Περτέβ, εὐπειθὴς Ὀθωμανὸς καὶ ποιητής, προσῆλθεν εἰς τὸν βρόχον ἀφοῦ ἀπεχαίρετῃσεν, ὡς ὁ κύκνος, τὴν ζωὴν διὰ στίχων ἐναρμονίων.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην διέβη ὁ Ῥεσίτ Πασᾶς διὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅπου εὖρε χλωρὰν ἔτι τὴν γῆν τὴν καλύψασαν τὸν προσάτην του, ἐνῷ ἐνόμιζεν ὅτι ἦτον εἰς τῆς ἰσχύος τὸν κολοφῶνα. Τὸ ἀποτρόπαιον τοῦτο παράδειγμα τῶν φρικτῶν τοῦ δεσποτισμοῦ καταχρήσεων προσέβαλε βαθυτάτα τὸ πνεῦμά του, καὶ ὅταν εἰσῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἦτον ἀδέσβαιος καὶ περὶ αὐτῆς τοῦ τῆς τύχης. Ὁ Σουλτάνος ἠγνώνει εἰσέτι τὴν πράξιν του· τὸν εἶχον εἰπεῖ

ὅτι ὁ Περτέβ ἀπέθανεν ἀπόπληκτος· ὁ Ρεσίτ ὅμως τὸν ἀνεκάλυψε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀπήγγειλεν εἰς αὐτὸν τὰς τελευταίας στροφάς τοῦ Περτέβ, τὰς ὁποίας, καθὼς ποιητὴς καὶ αὐτὸς, εἶχεν εὐλαβῶς ἐκστηθίσει. Λέγεται ὅτι ὁ Μαχμούτ, ὅστις εἶχεν ἀποβάλει πρὸ πολλοῦ τὴν ἀπάνθρωπον συνήθειαν τοῦ ν' ἀποκεφαλίζῃ τοὺς καθαιρουμένους ὑπουργούς του, ἔκλυσε πικρῶς, καὶ ὅτι ὁ Ρεσίτ πνέων ἐκδίκησιν κατὰ τῆς ἀνομίας ἀπῆλθισεν νὰ τιμωρηθῶσιν οἱ προκαλέσαντες αὐτὴν γενναϊότερος ὅμως ἐκείνων, περιωρίσθη εἰς τὴν ἀποβολὴν μόνον τοῦ Χαλίλ Πασᾶ, γαμβροῦ τοῦ Σουλτάνου, καὶ τοῦ Ἀκήρ, τῶν δύο τούτων πρωταίτιων τοῦ θανάτου τοῦ Περτέβ.

Ἀναδῶς οὕτω εἰς τὴν ἐξουσίαν ἤρχισε νὰ ἐφάρμοζῃ τὰς ἰδέας ὅσας συνέλαβε κατὰ τὴν πρώτην τῆς δύσεως ἐπίσκεψίν του. Τὸ διοικητικὸν του σύστημα, λέγουσιν οἱ συγγραφεῖς τῆς διετοῦς ἱστορίας τῆς *Αἰατολῆς*, διεκρίθη δι' ἀδικακόπων πρὸς τὴν βελτίωσιν ἀγώνων. Εἰς ἐκείνον ὀφείλεται ἡ σύστασις τῶν δύο τοῦ Κράτους συμβουλίων τῶν κανονίζόντων τὴν ἐνέργειαν τῆς Κυβερνήσεως, καθὼς καὶ ἡ τοῦ συμβουλίου τῆς δημοσίας ὠφελείας, καθῆκον ἔχοντος τὴν παρασκευὴν καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν διοικητικῶν νομοσχεδίων. Ἀλλὰ παρ' ὀλίγον αἱ εὐγενεῖς τοῦ αὐτοῦ προσπάθειαι νὰ τὸν καταστρέψωσιν, ἐὰν αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις δὲν ἀνελάμβανον νὰ τὸν ὑποστηρίξωσιν ἐναντίον τῆς ζηλοτυπίας τῶν Τούρκων καὶ τῶν φρόνων τῆς Ῥωσίας. Ἡ μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας γενεᾶς περὶ μεταρρυθμίσεως πάλιν ἤρχιζεν ἤδη νὰ ἀναπτύσσεται· ὁ Ρεσίτ ἦτον ἐπὶ κεφαλῇ τῆς νέας, ἔχων ἀντιπάλους τὸν Χοσρέφ, τὸν Χαλίλ καὶ τὸν Ἀχμέτ τὸν παραδόσαντα διὰ προδοσίας εἰς τὸν Μεχμέτ Ἀλῆ, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Νεζίβ, τὸν στόλον τοῦ Σουλτάνου, φθονοῦντας πάντα ἔχοντα τὴν ἱκανότητα νὰ διαφιλονεικῇ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐξουσίαν, καὶ πρὸ πάντων αὐτῶν τὸν Ρεσίτ. Αἱ ἐπίβουλοι καὶ διολεραὶ προσβολαὶ τῶν ἦσαν ἐγγὺς νὰ τὸν καταβάλωσιν, ὅταν εἶδε τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐγκαταλείπουσαν αὐτὸν ἐξουσίαν διὰ νὰ ἐξορισθῇ εἰς τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ πρεσβείαν. Συντελέσας εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἑμπορικῆς συνθήκης τοῦ 1838, ἀνεχώρησεν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ κατορθώσῃ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἀγγλίας ἐπιμαχίαν κατὰ τῆς Ἄρκτου. Πρὶν δὲ φθάσῃ εἰς Λονδίνον, ἐπεσκέφθη πολλὰ τῆς Εὐρώπης μέρη, τοὺς Παρισίους, τὰς Βρυξελλὰς, τὸ Βερολῖνον, τὴν Βιένναν καὶ τὴν Ῥώμην, ὅπου παρουσιάσθη εἰς τὸν Πάπαν. Περίστασις πάντη καινοφανὴς εἰς τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους τὴν ἱστορίαν.

Εὐρίσκατο εἰς Παρισίους περὶ τὰ τέλη τοῦ 1839 ὅτ' ἔμαθε συγχρόνως καὶ τὸν θάνατον τοῦ Σουλτάνου καὶ τὴν ἐν Νεζίβ καταστροφὴν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἐπανῆλθεν ἀμέσως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐφθασεν ἐν κειρὶ διὰ νὰ προλάβῃ τὰς ἐναντίον του ραδιουργίας τοῦ Χοσρέφ. Χάρις εἰς τὰς ἀναφύεσας δυσκολίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σουλτάνου, ὁ πολὺμητις γέρον ἔχεν ἀναλάβει τὴν ἐξουσίαν. Μὴ ἔχων ἱκανὴν δύναμιν ὁ Ρεσίτ νὰ προσβάλῃ τὸν πρῶτον ὑπουργὸν κατὰ μέτωπον, ἀντέταξε πανουργίαν εἰς τὴν πανουργίαν, ἐράνη μετρίοφων καὶ συμβιβαστικὸς,

ἐξῆψε τὸ κατὰ τοῦ Χαλίλ καὶ τοῦ Ἀχμέτ μίσος τοῦ Χοσρέφ, καὶ συμερισθῆς τὰς ἀντιπαθείας του ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ συμερισθῇ καὶ ἐκεῖνος τὰς ἰδικὰς του, κατάρθωσε ν' ἀπομακρύνῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς ἐχθρούς του ἀπὸ τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν, καὶ νὰ καταβάλῃ τὰ θεμέλια τῆς ἐπὶ τοῦ διδανίου ἐπιβροχῆς του. Πεισισμένος δὲ ὅτι ἡ κρίσιμος θέσις τῆς αὐτοκρατορίας, ἐπαπειλουμένης ἀπὸ τὴν Μεχμέτ Ἀλῆν, τὴν εὐρωπαϊκὴν διπλωματικὴν καὶ τὸν γενικὸν τῶν Γούρκων καὶ τῶν ῥαγιαδῶν ἐρεθισμὸν, ἀπῆλθε μεταρρυθμισίαν τινα ὅχι μόνον ὡς πρὸς τοὺς τύπους, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς βάσεις τῆς γεραιᾶς ἐκείνης καὶ παραλελυμένης κοινωνίας, συνέταξε πρᾶξιν ὀριστικὴν τὴν ὁποίαν παρεδόχθησαν οἱ συνάδελφοί του, τὸ διδάνιον, ὁ νέος Σουλτάνος, καὶ καθιέρωσεν ὁ Σέχ-ου-ισλάμης.

Τὴν 3 Νοεμβρίου 1839, οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ὁ πρίγγιψ τοῦ Ζουανδιλ μετὰ τῶν ἐπιτελῶν του, οἱ ὑπουργοὶ τοῦ Κράτους, οἱ πασάδες διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν, οἱ τοῦ ἀνωτάτου βαθμοῦ στρατηγοί, οἱ τὰ πρώτιστα φέροντες ὑπάλληλοι, τὸ σῶμα τῶν Οὐλεμάδων, οἱ πατριάρχαι τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπιτροπὴ τις τραπεζιτῶν, ἐτέρη τῶν συντεχνιῶν, καὶ ἐπὶ τέλους πλῆθος ἀπειρον συγκεῖμενον ἀπὸ τὸν κατακτητὴν καὶ ἀπὸ τὸν κατακτηθέντα λαόν, μετέβησαν εἰς εὐρύχωρόν τινα πεδιάδα κειμένην ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ σεραγίου καὶ πλησίον τοῦ κιοσκίου τοῦ *Γκιουλ Χανέ*. Καθίσαντος τοῦ νέου Σουλτάνου εἰς τὸ κίοςκιον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀνεγερθῆ βῆμα, ὁ Ρεσίτ Πασᾶς ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα τοῦτο, καὶ ἀνέγνωσε μὲ φωνὴν λαμπράν καὶ ἐναρμόνιον τὸ περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Κράτους αὐτοκρατορικὸν ψήφισμα.

Νομίζομεν περιττὸν νὰ ἀναπτύξωμεν ἐνταῦθα τοὺς ὅρους τοῦ ψηφίσματος τούτου. Ὁ κόσμος ὅλος ἐγνώρισε πρὸ πολλοῦ τὰς περὶ προσωπικῆς ἀσφαλείας, περὶ ἰδιοκτησίας, περὶ τιμῆς, περὶ τακτικῆς εἰσπραχέως τῶν φόρων, περὶ στρατιωτικῆς ἀπογραφῆς καὶ περὶ δικαιοσύνης διατάξεις του, καὶ πρὸ πολλοῦ ὁμολογεῖται ἡ ἀξία λόγου μεταβολῇ, ἥτις εἰσήζε τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν εἰς τὸ ἀπέραντον κράτος τῶν Ὀσμανλίδων.

Εἶναι ἀξιοθυμῆτος ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ἐμπειρία, δι' ὧν ἡγωνίσθη ὁ Ρεσίτ Πασᾶς νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ ψήφισμα τοῦ Γκιουλ-Χανέ. Μόνην ἔχων συνεργὸν τὴν εὐαίρετον ὁμάδα ὀλιγίστων τινῶν τιμίων καὶ νοσημόνων δημοσίων ὑπαλλήλων, κατάρθωσε διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ μαγευτικοῦ του λόγου νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν καὶ νὰ ἐκλύσῃ τὴν φύσει ἀγχιθὴν καὶ γενναίαν τοῦ Σουλτάνου καρδίαν, καὶ μὲ ὅλας τὰς δυσκολίας τὰς γεννηθείσας ἀπὸ τὸ αἰγυπτιακὸν ζήτημα, διετήρησεν ἐπὶ δύο ἔτη τὴν ἐπιβροχὴν του ἐναντίον ὅλων τῶν ἐσωτερικῶν καὶ διπλωματικῶν ραδιουργιῶν, καὶ ἐνέργησε πολλὰς βελτιώσεις. Ἐκ τούτων αἱ μᾶλλον ἀξιοσημείωτοι εἶναι, ἡ κατάργησις τοῦ *Ἰλτζαμίου* ἢ τοῦ τρόπου καθ' ὃν εἰσπράττοντο οἱ δημόσιοι φόροι, συστήματος τὰ μέγιστα αὐθαίρετου καὶ καταθλιπτικοῦ, καθ' ὃ ἀφίετο εἰς τοὺς Πασάδας καὶ τοὺς διοικητὰς ἢ κατ' ἀρέσκειαν φορολογίας

ἡ μεταρρύθμισις τοῦ τρόπου τῆς εἰσπράξεως τῶν ἐκ τῶν *χαρατσιῶν* εἰσοδημάτων, καὶ πρὸ πάντων, πράγμα ἀνήκουστον εἰς τὴν Τουρκίαν, ἡ ἐξ ἀνδρῶν διαφόρων ἐθνῶν καὶ θρησκειῶν συγκρότησις τῶν δημοτικῶν Ἀρχῶν, συγκειμένων σήμερον ἐκ Χριστιανῶν, Ὁθωμανῶν καὶ Ἰουδαίων, καὶ ἀποφασίζουσιν περὶ τῶν ἐγγυῶν των ὑποθέσεων κατὰ πλειονοψηφίαν. Συνετάχθη κώδικς ποινικὸς κανονίζων τὴν ἐνέργειαν τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὁ μεγαλεπήβολος Ρεσίτ Πασᾶς δὲν συνεστάλη νὰ τιμωρήσῃ τοὺς παραβάτας τῶν νόμων, ὅσον ὑψηλὴν θέσιν καὶ ἂν κατεῖχον εἰς τὴν κοινωνίαν. Ὁ Ἀκίφ Πασᾶς ἐξωρίσθη εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν· ὁ Ἀφὴς Πασᾶς καθρέθη· ὁ Χουσεΐν Πασᾶς, ὁ φοικτὸς τῶν γενιτσάρων ἐξολοθρευτὴς, ἐπεπλήχθη· ὁ Ταχίρ Πασᾶς κατεδικάσθη διὰ κατὰχρησιν· ὁ Χαλίλ Πασᾶς, ὁ γαμβρὸς τοῦ Σουλτάνου, ἀπεβλήθη τῆς ὑπηρεσίας, καὶ αὐτὸς ὁ γέρον Χοσρέφ ἀπεμακρύνθη καὶ δεύτερον τῆς ἐξουσίας.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐσωτερικῶν τούτων περισπασμῶν, τὸ Τουρκο-Αἰγυπτιακὸν ζήτημα περιεπλέκετο ἔτι μᾶλλον. Ἐνοῶν ὑπὲρ πάντα ἄλλον Ὁθωμανὸν τὰς συνεπειὰς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ὡφελίμους εἰς μόνους τῆς Τουρκίας τοὺς ἐχθροὺς, ὁ Ρεσίτ Πασᾶς ἐπεθύμει νὰ συμβιβασθῶσι τὰ πράγματα ἀμέσως μεταξὺ τοῦ νέου Σουλτάνου καὶ τοῦ γέροντος τῆς Αἰγύπτου Πασᾶ, καὶ τῆς ἐπιθυμίας του ἡ πραγματοποίησις ἦτον τόσῳ μᾶλλον εὐκόλος, καθόσον ὁ ἀνάθεκτος τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ ἐχθρὸς, ὁ Μαχμούτ, δὲν ὑπῆρχε πλέον μεταξὺ τῶν ζώντων· ἀλλ' ἡ Εὐρώπη, προλαβοῦσα τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπ' ἀνόδον τοῦ Ρεσίτ, ἐπελήφθη τῆς ὑποθέσεως. Τὴν δυσκολίαν αὐτὴν εἶχε θεωρήσει ὁ πρίγγιψ Μέτερνιχ ὡς μέσον τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς διπλοῦν σκοπὸν· ν' ἀκυρωθῇ ἡ ἀποκλειστικὴ τῆς Ρωσίας προστασία, ἡ βάσιν ἔχουσα τὴν συνθήκην τοῦ Οὐνκιάρ Σκελεσῆ, καὶ νὰ καταστραφῇ ἡ Ἀγγλογαλλικὴ συμμάχια· προτείναν ἄρα πρῶτος τὴν ιδεάν τοῦ νὰ συσταθῇ διὰ συγχρόνου καὶ ὁμοφώνου τῶν δυνάμεων ἐγγράφου ἡ κοινὴ αὐτῶν μεσολάβησις, κατ' ὁρθωσεν νὰ γείνῃ αὕτη δεκτὴ· ὁ δὲ Ρεσίτ, εὐρὼν οὕτωπως διατεθέντα τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἄφιξίν του, ἐβιάσθη νὰ μείνῃ ἀπλοῦς θεατῆς, ἐνθ' ἡ Εὐρώπη ἐσφετερίζετο τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ εἰρηνεύσῃ τοὺς δύο Ὀσμανίδας. Ὁλος ὁ κόσμος γνωρίζει ὅποια ὑπῆρξεν ἡ εἰρηνοποίησις αὕτη· ἡ δύναμις τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ συνετρίβη, καὶ ἡ αὐτοκρατορία, ἀπαλλαγείσα ἀπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν τῆς Ρωσίας προστασίαν, ὑπεβλήθη εἰς τοὺς γενικοὺς ὅρους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ δικαίου, τοὺς κανονισθέντας ἀπὸ τὴν ἐν Βιέννῃ συνθήκην. Καὶ ὅμως ἡ ῥωσικὴ ἐπιφρόνη οὐχ ἦττον ἔμεινεν ἀκεραία, καὶ ἐπηύξησε μάλιστα μετὰ τὴν ῥῆξιν τῆς ἀγγλογαλλικῆς συμμάχιας. Ἡ θεοβλάβεια, ἡ ζηλοτυπία, ὁ φθόνος, τὰ πάθη ὅλα ἠρεθίσθησαν, τὰ πάντα συνεκινήθησαν κατὰ τοῦ Ρεσίτ Πασᾶ, καὶ τὴν 15 Μαρτίου 1841, ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπ' ἀνόδον τοῦ Ὁθωμανικοῦ στόλου, ἐνθ' διαλυθέντος ὀριστικῶς τοῦ αἰγυπτιακοῦ ζητήματος, ἤτοι μάζετο νὰ ἐνασχοληθῇ ἐν ἀνέσει εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐσωτερικῶν μεταρρυθμίσεων, ἐξωρίσθη ὡς πρέ-

σβος εἰς τὴν Γαλλίαν, μὲ ὅλην τὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν τοῦ Σουλτάνου.

Ἀλλ' ἐνθ' οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἡγωνίζοντο νὰ ἐξαλείψωσιν ὅτι αὐτὸς εἶχε σχεδογραφῆσαι, οὗτος ἐπανελθὼν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐξηκολούθει τὰς περὶ τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ μελέτας του, διευθύνων αὐτὰς πρὸς τὸν μέγαν σκοπὸν του, τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ὁθωμανικοῦ Κράτους.

Ὁ νέος Σουλτάνος ἠσθάνετο ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναγεννήσεως ταύτης· διὸ καὶ ὀλίγον καιρὸν μετέπειτα μετακάλεισεν ἐκ νέου εἰς τὴν πρωτεύουσάν του τὸν ἐνδοξον μεταρρυθμιστὴν· ἀλλ' ἡ ῥαδιοιουργία τὸν ἀπέμπελε καὶ πάλιν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τέσσαρα ἔτη, ἐπανελάθεν ἐν πρώτοις τὴν διευθύνσιν τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου καὶ μετὰ ταῦτα τὴν τῆς ἐπικρατείας ὀλοκλήρου. Ὅλοι του αἱ μέριμναι, ὅλοι του οἱ ἀγῶνες δὲν ἔτεινον ἐπὶ τρία ἔτη, εἰμὴ εἰς τὴν παραδοχὴν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μέσων ἐκείνων, ἃ τινὰ ἐδύναντο νὰ κατατάξωσι τὴν Ὁθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν μεταξὺ τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν τῆς Δύσεως. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ κακοβουλία ἀδιακόπως παρενέβαλε προσκόμματα εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν σχεδίων του· καὶ ἐντὸς τοῦ παλατίου καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἰδίων μελῶν τοῦ ὑπουργείου ὑπῆρχον πολλοὶ προσπαθοῦντες νὰ καταστρέψωσι καὶ αὐτὸν καὶ τὰ ἔργα του. Τὸν Χαλίλ Πασᾶν, γαμβρὸν τοῦ Σουλτάνου καὶ ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν ναυτικῶν, ὄντα ἐπὶ κεφαλῇ τῆς ῥαδιοιουργου αὐτῆς συμμορίας, κατάρθωσε νὰ ῥίψῃ ὁ Ρεσίτ, καὶ σταθμίζων καλῆτερα παντὸς ἄλλου Ὁθωμανοῦ τὴν σπουδαιότητα τῆς πολιτικῆς θέσεως, τὴν ὅποιαν τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην ἀπροσδόκητα συμβεβηκότα τοῦ 1848 ἔτους εἶχον παρασκευάσει εἰς τὴν Τουρκίαν, ἐθεώρησε καθήκον του νὰ εἴπῃ μετὰ μεγίστης παρρησίας τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν Σουλτάνον, καὶ νὰ ὑποδείξῃ εἰς αὐτὸν τὰς δυστυχεῖς περιστάσεις, εἰς ἃς ἐδύναντο νὰ περιπλεχθῇ ἡ αὐτοκρατορία. Ὁ Μονάρχης ἐπτόθη ὑπὲρ τὸ δέον. Καταδείξας τὸν ἀπὸ τῆς Ἀρκτου κίνδυνον καὶ πιστὸς εἰς τὴν συμμάχίαν τῶν δυτικῶν Δυνάμεων, ἐπρότεινεν ὁ Ρεσίτ εἰς τὸν ἡγεμόνα του νὰ κάμῃ παραχωρήσεις τινὰς εἰς τὸ δημόσιον τῆς Εὐρώπης πνεύμα, διὰ τῆς παραδοχῆς φιλελευθέρων τινῶν διατάξεων, τὰς ὁποίας ἡ Δύσις δὲν ἤθελε βραδύνει νὰ ἐπευφημήσῃ· ἐπρόβαλε τὴν κατάργησιν τοῦ *Χαρατσιῶν* καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς μαρτυρίας τῶν Χριστιανῶν ἐνώπιον τῶν Τουρκικῶν δικαστηρίων. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου μέρους οἱ ἐχθροὶ τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς δὲν ἔπαυσαν παριστάνοντες αὐτὸν εἰς τὸν Σουλτάνον ὡς ὑπουργὸν ἐπικίνδυνον, ζητοῦντα νὰ μιμηθῇ τὰ ἀνατρεπτικὰ τῆς Δύσεως κινήματα· κατ' αὐτοὺς, τὸ σύστημα τοῦ δὲν ἀπέβλεπεν εἰμὴ αὐτὴν τοῦ ἰσλαμισμού τὴν κατάργησιν, χάριν τῶν ἀπίστων. Ὁ δὲ συνυπουργὸς του Σαΐδ Πασᾶς μετεχειρίσθη μὲ τόσῃν ἐπιδειξιότητῃ, μὲ τόσῃν τόλμῃν καὶ μὲ τόσῃν πειθῇ τὰ ὅπλα τῆς συκοφαντίας, ὥστε ὁ Σουλτάνος μᾶλλον φοβήθης τοὺς ἐσωτερικοὺς σπαράγμους ἢ τοὺς ἐκ τῆς Ἀρκτου κινδύνους, ἐπροτίμησε τὴν δημοτικότητα τοῦ ἰσλαμισμού ἀπὸ τὴν δημοτικότητα τῆς Εὐρώπης. Ὦθεν καὶ τὴν 15 Ἀπριλίου 1848, ὁ Ρεσίτ Πασᾶς ἀπελύθη τῆς ὑπηρεσίας, διατηρηθείσης, πράγμα παράδοξον εἰς τὴν

Τουρκίαν, ὅλης τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἀλλ' οἱ καρποὶ τῶν ἀγώνων τοῦ ἐνδόξου μεταρρυθμιστοῦ εἶχον ἤδη ἀρχίσει νὰ βλαστάνωσι, καὶ ἡ Τουρκία ἤσθάνετο πλέον τὴν ἀνάγκην τῶν βελτιώσεων καὶ τῆς προόδου. Ὦθεν καὶ ὀλίγας ἡμέρας μόνον μετὰ τὴν πτώσιν του ὁ Ρέσιτ Πασᾶς διωρίσθη μέλος τοῦ συμβουλίου ἀνευ ὑπουργείου, τρεῖς δὲ μῆνας μετέπειτα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους ὀνομασθεὶς ἐκ νέου μέγας Βεζύρης.

Ὁ Ρέσιτ Πασᾶς εἶναι μεσαίου ἀναστήματος, εὐρωστος καὶ ὀλίγον παχύς· τὸ πρόσωπόν του, μελαγχρινὸν καὶ τακτικόν, πλατὺ πρὸς τὸ μέτωπον καὶ μακρὸν πρὸς τὸν πώγωνα· οἱ ὀφθαλμοὶ του μέλανες καὶ ὠραῖοι· ἡ φυσιογνωμία του ἐξηγεῖ τὸν χαρακτήρα τῆς περισκέψεως καὶ τῆς πραότητος ὅστις ἰδιάζει εἰς τοὺς Ὀθωμανούς. Παρατηροῦντες ὅμως αὐτὸν προσεκτικώτερον, ἀνακκλύπτομεν ἐπικρατέστερα ἄλλα χαρακτηριστικὰ τὴν ἀγχίνουαν, καὶ τὴν ὀξυδερκαίαν· τὸ βλέμμα του σπινθηροβολεῖ δσάκις, κατὰ τὴν συνομιλίαν, ἡ ὑπόθεσις κεντᾷ τὴν καρδίαν του. Ὁμιλεῖ ὀλίγον καὶ μετὰ τινος δισταγμοῦ· λαλεῖ ἀλλιστα τὴν γαλλικὴν, καὶ οἱ εἰδότες τὴν τουρκικὴν βεβαιοῦσιν ὅτι ὁμιλεῖ μετὰ πολλῆς εὐφραδείας τὴν γλῶσσάν του. Ἐνασχολεῖται εἰς τὴν ποιήσιν· κατὰ τι ὅμως ἔθιμον τῆς πατρίδος του, δὲν δημοσιεύει τὰ ποιήματά του, ἀλλὰ κοινολογεῖ αὐτὰ εἰς μόνους τοὺς φίλους του· οἱ στίχοι του ἐπαινοῦνται τὰ μέγιστα.

Ἄν καὶ πολιτισμένος, φυλάττει μετ' ἀκριβείας τὰ ἔθιμα καὶ τὰ δόγματα τῆς θρησκείας του. Ἐχει μίαν μόνον γυναῖκα καὶ τέσσαρας υἱούς, τοὺς ὁποίους εἰσῆλξεν ἐσχάτως εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἂν καὶ δανεισθεὶς μέρος τῶν ἰδεῶν τῆς Εὐρώπης, ὁ Ρέσιτ Πασᾶς διετήρησεν ὅλας τῆς καρδίας τὰς ἀρετὰς ὅλας τὰς χρυστάς οικογενειακάς ιδιότητας, δι' ὧν ἐν γένει διακρίνεται ἡ ὀθωμανικὴ φυλὴ.

ΤΟ ΚΑΚΟΥΡΓΕΙΟΔΙΚΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤΤΩΝΟΣ.

(Ἄρθρον πρωτότυπον).

Ὁ Λόρδος Φάβερτων, ἀφ' οὗ μετὰ τὸ πανεπιστήμιον τῆς Οὐξφόρτης ἐγεύθη ὅλων τῶν τέρψεων τοῦ Λονδίνου, καὶ τὰς εὖρε χωρὶς οὐσίαν, κυριευθεὶς ἀπὸ αἰφνίδιον καὶ ἀκαταμάχητον κόρον, ἐπέβη εἰς τὸ πρῶτον ὠκεανοπόρον αἰμόπλοον, καὶ ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ἐκεῖ περιῆλθε πόλιν μετὰ πόλιν ὁλόκληρον τὴν Συμπολιτείαν, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἀπῆντησεν ὅ,τι ἐξήτει, τὴν διασκέδασιν. Ἀπὸ τῆν βόρειον ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν, καὶ ἐφθάσεν εἰς τὸ χωρίδιον Ἐλισαβεττώνα, τὸ πομπωδῶς Πόλιν ἐπικαλούμενον, καὶ κείμενον εἰς Ἀρκανσᾶς, τὴν τελευταίαν ἐπαρχίαν πρὸς τὸ Τεξᾶς. Καταβάς τοῦ ἵππου του, ἵστατο μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας εἰς τὸ μέσον τῆς λεγομένης ὁδοῦ, θεώρει μὲ νευαρκωμένον καὶ ἀδιάφορον βλέμμα τὰς ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ οἰκίας, τὰς ἀπαρτιζούσας τὴν Πόλιν, καὶ ἔχασματο εἰς τρόπον τὸσον ὑπερβολικόν, ὥστε ἂν δὲν εἶχε

σιαγῶνα ἐκ γεννητῆς ἀγγλικὴν, δηλαδὴ πλασθεῖσαν νὰ μασῇ τὸ δερματώδες *ρόσπειρ*, ἤθελεν ἀναμφιβόλως τὴν ἐξαρθρώσει.

— Ἄ! πῶς; δὲν βλέπω φάντασμα; ἀνέκραξεν αἰφνης ὀπισθὲν του φωνὴ γνωστή. Ὁ Λόρδος Φάβερτων εἰς τὴν Ἐλισαβεττώνα;

Ὁ Λόρδος ἀνεσκίρτησε, καὶ μεταστροφείς εἶδε τὸν ποτὲ συμμαθητὴν του Ἑρρίκον Δεῖζωνα, ἐκτείνοντα πρὸς αὐτὸν τὰς ἀγκάλας του.

— Φίλτατε Ἑρρίκε, ἀνέκραξεν, ἡ ἀγαθὴ μου τύχη σ' ἔτειλεν εἰς ταύτην τὴν ἐρημον. Ἦλθα, φίλε, νὰ διασκεδάσω, καὶ τὸ ἐπέτυχα! Τί πληξίς, τί μονοτονία! Λαὸς ἐμπόρων, πόλεις σιτοπώλων! εἰς κάμιναν δὲν εὗρον τί νὰ κινήσῃ τὴν προσοχήν μου. Εἰς ὅσας ἔμεινα δώδεκα μόνον ὥρας, ἐβλασφήμησα δωδεκάκις τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν τὰς ἐπάτησα. Ἰπάγω τώρα νὰ ἰδῶ τί θὰ εὗρω εἰς ἄλλα κλίματα πρὶν ἀποθάνω ἐδῶ ἀπὸ σπλῆνα. Ἰπάγω εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Βρασιλίαν. Δὲν μὲ συνοδεύεις, Ἑρρίκε;

— Ἔως τὸ Μεξικὸν δὲν δύναμαι νὰ σ' ἀκολουθήσω, ἀλλὰ θὰ συνοδοιπορήσωμεν ὀλίγον διάστημα. Ἐξάλλην ἀπὸ τὴν Βασιλικὴν Ἑταιρίαν τῶν ἐπιστημῶν νὰ ἐξετάσω γεωλογικῶς ταῦτα τὰ μέρη, καὶ αἱ ὁδηγίαι μου εἰς τὴν ἐπαρχίαν Τεξᾶς μὲ περιορίζουν. Ἀλλὰ, ἐλπίζω, ἐν ὅσῳ καὶ εἴμεθα ὁμοῦ, νὰ μὴν ἀποθάνωμεν ἀπὸ σπλῆνα. Τὸ κατ' ἐμὲ, σὲ βεβαίω, πρὸ τριῶν μηνῶν ὅπου περιηγοῦμαι, ὄχι μόνον ἀκόμη δὲν ἐπληξά, ἀλλὰ διασκεδάζω ὡς ὁ Μωάμεθ εἰς τὸν παράδεισόν του.

— ὦ! τοιλάχιστον παράδοξον εἶναι τοῦτο. Ποῦ τὴν εὐρίσκες, δὲν μοι λέγεις, τὴν διασκεδάσιν;

— Δὲν θὰ σ' εἰπῶ, ἐδῶ! θέτον θεατρικώτερον τὴν χεῖρα εἰς τὴν καρδίαν μου, εἶπεν ὁ Δεῖζων γελῶν, ἀλλὰ θὰ σ' εἰπῶ, *παρταχοῦ*. Ἰδοὺ ἐπὶ παραδείγματι. Εἶμαι βέβαιος, μικροτέραν καὶ μονοτονωτέραν πόλιν ἀπὸ τὴν Ἐλισαβεττώνα εἰς ὅλην τὴν περιήγησίν σου δὲν θὰ ἀπῆντησας. Ἄν σ' ἦτον δυνατόν, δύο ὥρας ἐδῶ δὲν θὰ ἔμεινας.

— Οὔτε δύο λεπτά, σ' ἐγγυῶμαι.

— Λοιπὸν, τί στοίχημα, ὅτι κ' ἐδῶ, ἂν θέλῃς, ἡμπορεῖς νὰ εὕρῃς διασκέδασιν ὥστε ὄχι λεπτά, ἀλλὰ ὥρας νὰ μείνῃς μετ' εὐχαριστήσεως.

— ὦ! ὅσον δι' αὐτὸ, στοιχηματίζω τὸ δουρικὸν στέμμα τοῦ πάππου μου.

— Ὅχι τοῦτο, ἀλλὰ τὸν ἀραβικὸν ἵππον σου.

— Ἔστω τὸν ἀραβικὸν ἵππον!

— Ἄς ἰδῶμεν λοιπὸν! Ἰδοὺ ἀμέσως, ἃς ἐξετάσωμεν τί συμβαίνει ἐκεῖ εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην καλύβην, ἢ κυψέλην, ἂν θέλῃς, ὅπου ὡς μέλισσαι περιβομβοῦσι καὶ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται τόσοι ἄνθρωποι. Βλέπω καὶ σημεῖα κυματεῖ δαδεμένη ἐπὶ δένδρου ἐμπρὸς τῆς θύρας. Ἄς ἰδῶμεν τί εἶναι.

— Ἄν τοιαῦτα μὲ ὑπόσχεσαι διασκεδάσιν, εἶπεν ὁ Λόρδος, εὐδαίμων ἐγώ! Νὰ εὐθυμῶμεν εἰς τὸ οἶνοπωλεῖον τῆς Ἐλισαβεττώνας, αὐτὸ μόνον ἔλειψε!

— Καλὴν θέλησιν καὶ καλὴν καρδίαν, ἀπεκρίθη εὐθύμως ὁ Δεῖζων, αὐτῇ εἶναι ἡ μεθοδός μου. Θὰ περιμεινῶμεν ποῦ θὰ περιμεινῶμεν· τί μάλλον ἐδῶ παρ' ἐκεῖ; Ἄν θέλῃς νὰ τηρήσω τὴν ὑπόσχεσίν μου, παραδόσου εἰς τὴν ὁδηγίαν μου.

Οὕτως ἐπορεύθησαν πρὸς τὴν καλύβην. Ἦτον